

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Z P R Á V Y Č S K P

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Členský oběžník
Československého svazu křesťanských pracujících
Švýcarska
1974 - Duben - Č.4

CO VLASTNĚ DĚLÁ NÁŠ ČSKP?

Letos v květnu tomu budou čtyři roky, co byl založen náš ČSKP neboli Československý svaz křesťanských pracujících Švýcarska, jako autonomní československá exilová odborová organizace v rámci celošvýcarské křesťanské odborové federace. Dnes má již přes 400 členů, Čechů a Slováků, a mnoho dobrých přátel ve světě i mezi občany naší hostitelské země.

Valná část jeho členstva již použila jeho služeb a nemálo krajanů se již zúčastnilo jeho akcí. Nicméně je dosti takových, kteří nemají o jeho poslání správnou představu a kteří nevědí, že členství v něm skýtá řadu zcela praktických výhod.

Jako řádná odborová organizace poskytuje ČSKP členům především ochranu jejich zájmů na pracovišti, právní ochranu ve sporech týkajících se pracovního poměru a právní porady, pomoc a závažné intervence všeho druhu ve styku s úřady, podniky a institucemi. Všechny tyto základní služby jsou bezplatné. Vedle našich vlastních exilových dobrovolníků-právníků a zkušených pracovníků různých oborů - je členům poskytnuta práva a poměrů znalí tajemníci našeho "patronátního" švýcarského křesťanského odborového svazu pracujících v kovoprůmyslu - CMV - nebo přímo odborníci bernského ústředí naší federace.

Neméně zodpovědnou službou ČSKP je poradna pro otázky pojištění. Členové se mohou výhodně pojistit nemocensky a úrazově v rámci kolektivní smlouvy uzavřené s jednou z nejvýznamnějších švýcarských pojišťoven - CKUS (Christlichsoziale Kranken- und Unfallkasse der Schweiz). Též o pojištění pro případ nezaměstnanosti je pro členy postaráno, pokud se k němu přihlásí.

Asi polovina členů používá těchto možností pojistit se prostřednictvím svého svazu. Ve více nežli sto případech ročně si členové vyžadují právní radu, pomoc či nějakou intervenci. Leckoho k nám poslaly s jeho starostmi švýcarské pomocné organizace, které o nás dobře vědí a s nimiž jsme v této práci pro krajany ve velmi úzkém kontaktu. Jako exilová organizace se ČSKP pochopitelně snaží i na poli kulturním, osvětovém, společenském a politickém - o kteréžto činnosti jsou zejména čtenáři ZPRAV soustavně informováni. Mnozí krajané znají ČSKP dokonce jenom z těchto akcí ani si neuvědomují, že vlastní těžisko a smysl jeho existence je v oné práci v pravém slova smyslu odborové, v onom krajauském pomáhání, které nikdo z nás neví kdy bude také potřebovat.

ČSKP nemá placených funkcionářů. Všichni jeho pracovníci v místních a odborných skupinách i ve výboru jsou dobrovolní. Na množství a mnohotvárnost úkolu je však těchto pracovníků stále málo. Není třeba pochybovat o tom, že ne jeden z členů doposud pouze pasivních by měl schopnost pomoci a že by si na tuto pěknou práci dokázal i udělat čas. Věřte, že každý takový bude více nežli upřímně vítán.

Z P R Á V Y Z Č S K P

- oo NOVÁ MÍSTNÍ SKUPINA ČSKP, tentokrát v Luzernu, se ustavila dne 5. dubna na členské schůzi ve společenském domě Rothenburgerhaus. Předsedou byl zvolen bratr A. Holeček, dalšími členy výboru sestra M. Stupková a Dr. Kohout. O aktuálních otázkách čsl. exilu referoval předseda ČSKP Ing. Husák a o problémech pojišťovnických br. Samek.
- oo MARIE PROVAZNIKOVÁ, dnes místostarostka Čsl. Sokola v zahraničí, načelnice Sokola kdysi ve svobodné vlasti, byla dne 22. dubna milým hostem Místní skupiny ČSKP ve Winterthuru a winterthurské Sokolské jednoty. Na besedě s krajany zaujala zejména rozbořem sokolské problematiky z let mezi druhou světovou válkou a XI. všesokolským sletem 1948. Přejeme ji dobrou cestu zpět do USA a mnoho dalších úspěchů v sokolské práci.
- oo 26. KVETNA se koná ve švýcarském městečku EINSIEDELN majova krajská pout. Česká mise sv. ve slavném barokním kostele začne ve 12. hodin. Společný oběd bude v hotelu St. Gregor (na předběžné přihlášky). Podrobnosti najdete v čísle 5 časopisu KLUB.
- oo Hnutí československých křesťanských demokratů v exilu pořádá, jako každý rok i letos svůj sjezd o Letnicích t.j. ve dnech 1. až 3. června. Místem sjezdu je tentokrát sídlo "Mezinárodního fóra pro demokratický svět a evropskou jednotu" na hradě LIEBENZELL nedaleko Pforzheimu v BRD.
- oo NARDENSKÝ VÝBOR uspořádá IV. Nardenské setkání ve dnech 20. a 21. července v Sigmaringendorfu v BRD.
- oo IV. AKADEMICKÝ TYDEN pořádá "Opus bonum" letos opět v Haus der Oblaten v Hünfeldu u Fuldy/BRD ve dnech 23. až 29. září. Ustředním tématem bude "Manželství a rodina". Přihlášky na adresu: OPUS BONUM, Openheimerstr. 49, D-6 Frankfurt /M 70.
- oo I letos chceme uspořádat KŘESŤANSKO-DEMOKRATICKÉ SYMPOSIUM ČSKP, v pořadí už třetí a tentokrát zaměřené na problematiku ekonomickou. Podarí-li se vše včas připravit, konalo by se v září nebo v říjnu, pravděpodobně zase v Zurzachu.
- oo Křesťanská akademie uspořádá v návazání na sjezd střediska Velehrad (28. až 30. 8.) a na duchovní cvičení s ním spojené (30. 8. až 1. 9.) své druhé SYMPOSIUM (2. a 3. 9.) - a to v rakouském Brixenu. Ustředním tématem je "Přítomnost evangelia v našem prostředí".
- oo STĚPÁN KARDINAL TROCHTA, bývalý politický vězeň, jeden z nejúspěšnějších synů svého národa a jeho vždy statečný mluvčí, zemřel v Litoměřicích dne 6. dubna na záchvat mozkové mrtvice. Podle zcela verohodných zpráv byl vlastní příčinou tohoto mrtvičného zachvatu neobyčejně hrubý a šest hodin trvající vyslech, kterému den před tím podrobil nemocného kardinála Trochtu litoměřický krajský tajemník pro církevní záležitosti.
- oo Letošní první číslo našeho CIZOJAZYČNEHO BULLETINU TVCA vyjde počátkem května, a to opět německy a francouzsky. Mezi jiným bude obsahovat krátké zprávy na aktuální témata jako "Čsl. uprchlíci by se rádi stali švýcarskými občany", "Spolurozhodování pracujících v CSR?", "Pozor na odborové funkcionáře z Východu", "Každý rok vzpomínáme února 1948" atd. Kdo by chtěl darovat BULLETIN svým švýcarským přátelům, napište si redakci ZPRAV.
- oo ODBORARI V USA nejsou ani v nejmenším přáteli sovětského imperialismu. Na luzernské konferenci za lidská práva, o níž jsme referovali v minulém čísle ZPRAV, byl rozdávána brožurka "Who is the imperialist?" (Kdo je imperialistou?), kterou vydala American Federation of Labor, jejímž předsedou je známý George Meany. Brožurka obsahuje přesné a otresné údaje o sovětské a čínské komunistické expanzi do roku 1970. Díky za tento nekompromisní postoj, který tak napadne kontrastuje s tím, co tu a tam slyšíme od některých socialistických odborových předáků evropských.

Ú V A H Y - D O K U M E N T Y

NEOMARXISMUS.

Jeho základní rysy a politická funkce ve východní Evropě/

V polemikách s marxisty se velmi často nemyslí na to, že se jejich nauka v poslední době "obohatila" celou řadou nových přístupů. Tyto tzv. neomarxistické koncepce je třeba znát. Proto přinášíme toto pojednání, zpracované podle článku, jehož autorem je profesor Joseph M. Bochénski z Fribourgu. Článek pro Neue Zürcher Zeitung /17.2.1974/ napsal v souvislosti s akcemi proti jugoslávskému časopisu PRAXIS; skupina filosofů kolem tohoto časopisu je už po léta považována za nejfundovanější mluvčí vnitromarxistické opozice ve východním bloku a právě v současné době se ocitla pod zvýšeným tlakem pravověrných sil ve vedení jugoslávského svazu komunistů. Někteří z kritizovaných filosofů uveřejnili na obranu proti útokům své stanoviska v Süddeutsche Zeitung pod titulkem "Návrat k stalinismu"?

Výrazy jako "marxismus" nebo "marxista" se staly dnes modními hesly. Téměř každý kdo chce zvrátit existující společenský pořádek, myslí přitom sociologicky a má na zřeteli politickou praxi se označuje za "marxistu". Stojí za to připomenout, že Karel Marx jednou řekl: "Já nejsem žádný marxista" a měl pravdu; neboť toto slovo má tolik významů, že jeho užití bez přesnějšího určení je nanejvýš bezúčelné.

Mnozí, jak se zdá, tuto situaci chápou. Proto se dnes rádo mluví na př. o "sovětském marxismu", nebo o "nové/marxistické/levici" anebo o "neomarxismu". Bohužel i tato slova jsou mlhavá a mnohoznačná. V knize "Neomarxismus" - ostatně velmi užitečné - pojednává na př. A von Weiss /1/-výhradně jen o tak zv. "frankfurtské škole"/do které přiřazuje i Herberta Marcuse/. Naproti tomu B. Guggenberger /2/ se zmiňuje o totéž filosofickém směru v knize, která má podtitul "nová levice". A žádný z obou se vůbec nezajímá o časopis PRAXIS/jehož titul se u nich neobjevuje ani v seznamu použité literatury/. Zato Guggenberger počítá k "nové levici" dokonce i Mao-Ce-Tunga.

DRUHY MARXISMU.

Člověk má dojem, že se tu projevuje tendence, připouštět jen dva druhy marxismu: na jedné straně "sovětský", na druhé straně všechny ostatní, které jsou šmahem označeny za "Neomarxismus" - při čemž sem patří i vyložení anarchisté z řad teoretiků "nové levice".

Zdá se však účelnější předpokládat, že existují více než dva typy této nauky. Rozpory mezi různými sovětskými marxisty jsou totiž příliš hluboké, než aby je bylo možno zařadit do jedné jediné skupiny. Spíše by bylo lze navrhnout - což činí tato úvaha - rozlišovat čtyři druhy "marxismu": 1/marxologii, t. j. bádání o historickém Karlu Marxovi; 2/"klasický" marxismus, který se dnes nejčastěji projevuje jako marx-leninismus/sovětsko-čínský marxismus/; 3/neomarxismus, neboli systematické rozvíjení myšlenek mladého Marxe; 4/skupina nezávislých myslitelů, jako Bloch, Horkheimer, Marcuse, Habermas, Sartre a jiní. Toto roztržení nelze brát samozřejmě absolutně - jako ostatně žádnou typovou klasifikaci ve společenských vědách - ale jeden zásadní a ostrý protiklad se tu projevuje; totiž onen mezi "klasickým" marxismem/leninismem/ a ostatními skupinami.

Všimněme si/pro účel tohoto článku/ skupiny, kterou jsme nazvali neomarxismem, a to zejména potud, jak se projevuje ve východní Evropě /3/, což neznamená, že by neomarxisté tohoto typu neexistovali i jinde.

Tak na př.známý americký psychoanalytik a marxista Erich Fromm nepochybně patří do této skupiny.

VÝVOJ A OSOBNOSTI NEOMARXISMU.

Za předchůdce dnešního neomarxismu lze považovat především A.Labriolu/1843-1904/ a G.Lukácse/1885-1971/-zejména v jeho prvním období.K nim lze přiřadit-s určitými výhradami/-B.Sorella/1847-1929/ a A.Gramsciho/1891-1937/.

Jako organizované hnutí se vyvinul neomarxismus zejména v komunistických zemích východní Evropy mimo Sovětský svaz.Vznikl tam v padesátých letech a vrcholu dosáhl v roce ideologického "tání"-1956.V Polsku je vedoucí osobností neomarxismu Leszek Kolakowski spolu s H.Eilsteinem a Z.Kochanskim.V Československu sem patří-alespon určitými stránkami svého myšlení-Karel Kosík.V Maďarsku se vytvořila neomarxistická skupina z žáků G.Lukácse.Nejvýznamnějším centrem tohoto hnutí je však bezpochyby časopis PRAXIS/založen 1954,mezinárodní vydání od r.1965/,který vydává v Záhřebu G.Petrovič.Kolem tohoto časopisu se seskupili, kromě celé řady jiných, M.Kangrga,M.Markovič,D.Pejovič a P.Vranicky. Všichni jmenovaní mají mnoho společného.Všichni bez výjimky prošli ideologickou výchovou komunistické strany a byli vyškoleni v marxismu-leninismu, proti němuž nyní protestují.Jsou příslušníky neruských východoevropských národů.Je nápadné,že mohli rozvinout svou činnost teprve tehdy,když strana v jejich zemích polevila ve své "bdělosti"; v Polsku 1955/56,v Maďarsku během revoluce 1956 a v Československu během "jara"1968.Polští neomarxisté museli z větší části emigrovat; Kosík byl po určitý čas ve vězení.V Maďarsku vládne nadále ideologický teror.Jedině v Jugoslávii,v zemi která nebyla nikdy obsazena sovětským vojskem,mohou zmínění autoři se těšit určité relativní toleranci.Jak silný vliv tyto tendence mohou nabýt,toho příkladem byla účast Československa na Vídeňském filosofickém kongresu 1968: mezi přítomnými českými a slovenskými zástupci nebyl jediný marxista-leninista,všichni projevovali víceméně neomarxistické názory.

PRAXE.

Název jugoslávského časopisu výstižně vyjadřuje neomarxistický program:"praxe".Hlásí se tím důsledně k jedenácté Marxově tézi o Feuerbachovi:"Filosofové zatím jen různým způsobem vykládali svět, ale ono jde o to jej změnit."Tato myšlenka jim ovšem neznamená odmítání veškeré filosofie,ale odmítají systémovou spekulaci,intelektualismus a dogmatismus.Odmítání dogmatismu se děje ve smyslu Kolakowského rozlišení filosofů na filosofy-kněze a filosofy-dvorní šašky.Ti první jsou obhájci věčných pravd-ti druzí věčnými pochybovači.Z dogmatismu jsou obviňováni především marxisté-leninisté,kteří si pro svůj systém osobují právo na konečnou a věčnou pravdu.S tím nechtějí neomarxisté mít nic společného.Hlásí se výslovně k roli dvorních šašků.

S tímto postojem je spojena myšlenka,která odpovídá druhé tézi o Feuerbachovi:"Otázka,zda je lidské myšlení schopno přiblížit se předmětné pravdě,není otázkou teorie,nýbrž otázkou praxe."Neomarxisté zde zavrhuji intelektualismus,speculativní,čistě teoretický postoj vůči filosofickým problémům.Takové problémymohou být podle nich rozřešeny jen praxí,v pracovním procesu,nikoli pouhým přemýšlením.Marxistům-leninistům vytýkají právě tento typ intelektualismu; marxismus-leninismus je prý ve skutečnosti systémem nemarxistickým.Oni odmítají jakýkoli systém.Práce filosofa má být věčným hledáním a nikoli výstavbou umělých systémů.Co však sami míní onou"praxí",kterou staví do protikladu i intelektualistické systematice,to není,

upřímně řečeno, také zcela jasné. Tento pojem je ostatně dosti mlhavý u samého Marxe, jak dokládá ve svých rozborech N.Lobkovicz/4/. Základní myšlenkový postoj našich neomarxistů je však uvedenými tézemi v hrubých rysech vymezen.

TEORIE POZNÁNÍ.

Se zmíněným pragmatickým základním stanoviskem je úzce spojeno neomarxistické poznání. Jde tu o teorii, která je obtížně srozumitelná všem, kteří se myšlenkově pohybují v rámci tradiční epistemologie-tedy i marxistům-leninistům, a to proto, že tato teorie právě v této oblasti z tradice vybočuje. Projevuje se to především odmítáním noetického idealismu vůbec. Podle prvního je poznání jakousi "kopií, fotografií, odrazem" vnější skutečnosti. Toto pojetí, dnes zastávané už jen výhradně v Sovětském svazu, neomarxisté se vší rozhodností odmítají. Podle nich totiž žádná "vnější skutečnost", žádná "věc" neexistuje, pokud neprošla lidským pracovním procesem. Věc, skutečnost, vzniká teprve setkáním, srážkou člověka s přírodou. Neomarxisté odmítají veškerý idealismus; tvrdí, že nikoli naše poznání "vytváří" věci/pokud lze o tvoření vůbec mluvit/-nýbrž produktivní fyzická práce.

Je nasnadě, že takovou teorii poznání lze bez velkých rozpaků označit za subjektivistickou, idealistickou a bůhví jakou ještě-ale ve skutečnosti tu jde o něco zcela jiného.

ČLOVĚK VE SVĚTĚ.

Za takto pojatou teorii poznání stojí totiž zcela určitý názor o postavení člověka ve světě, o němž je třeba se-být krátce-zmínit. Naše vysvětlení lze chápat ovšem jen jako vysvětlující hypotézu, neboť neomarxisté se v tomto bodě nikdy nevyjadřují dost jasně. V podstatě jde o rozdíl mezi oběma velkými světovými názory, "kosmocentrickým" a "antropocentrickým", jak se obvykle označují. Pro "kosmocentrický" myslícího filosofa je člověk zajisté "nejvyšší", nejbohatší bytostí na světě-ale i on je jen součástí tohoto světa. Jeho/lidský/obsah je neporovnatelně bohatší nežli všech ostatních částí kosmu. To znamená, že všechno, co lze v člověku nalézt-s vyjímkou rozumu a svobody-lze objevit i jinde v oslabené, embryonální podobě. Odtud lze vyvodit základní metodologický princip: není jiné cesty k porozumění člověku nežli cesta směrem od přírody, od obecného a jednoduchého k složitějšímu-tedy postup obecné ontologie, dialektiky a logiky.

"Antropocentrický" myslící filosof chápe naproti tomu člověka jako jedinečnou bytost, která existuje ve zcela jiném světě nežli všechno ostatní. Z tohoto hlediska nemá smysl pokoušet se porozumět člověku prostřednictvím přírody; je třeba začít jím samým, vyjít z člověka, jestliže chceme filosofovat o světě. Obecná ontologie tu nepomáhá-nejvýš dvě rozlišné: ontologie člověka, a ontologie světa.

Marxismus-leninismus je výslovně kosmocentrická nauka. Jeho systém spočívá na velmi obecně pojaté teorii jsoucna, která se jmenuje "dialektický materialismus" a dělá si nárok na všeobecné použití. Člověk je součástí světa. Všechny zákony dialektického materialismu platí i pro něho.. Je zdůrazňováno znovu a znovu, že všechny vlastnosti a zvláštnosti člověka jsou jen vyšším typem oněch, které jsou obsaženy v "nižších" vrstvách jsoucna.

Pokud jde o neomarxisty, lze s jistotou rozpoznat tyto zásady: Především všichni rozhodně odmítají dialektický materialismus a s ním zdá se, i veškerou obecnou ontologii, dialektiku a podobné teorie. Zato kladou velký důraz na zvláštnost člověka, na jeho vyjimečnost. Jen on je prý totiž bytostí, která vytváří sebe sama i svoje okolí.

Tímto zdůrazněním lidské zvláštnosti ve světě projevují neo-marxisté nesporný sklon k antropocentrismu, čemuž nikterak neodporuje skutečnost, že chápou člověka jako jsoícího ve světě, že pro ně tento svět existuje jako danost, jako něco, co jsme sami nestvořili. Totéž tvrdí ostatně nejextrémnější "antropocentristé" naší doby, existencialisté.

ODCIZENÍ...

Pojem odcizení se objevuje v jedné ranné práci Karla Marxe jako pojem centrální, totiž v "Ekonomicko-filosofických rukopisech" z roku 1944. Tento spis byl vydán teprve roku 1932 péčí S. Landshuta a J. Mayera. Není zálný div, že marxisté-leninisté až do šedesátých let nikdy o odcizení nemluvili. Zato neomarxisté tento pojem převzali a považují jej za velmi důležitý. K podrobnějšímu vysvětlení pojmu odcizení v Marxově duchu není v tomto článku lostatek místa - ostatně je o něm dost sporů - ale jedno je třeba zdůraznit: že u neomarxistů má převzetí tohoto pojmu dalekosáhlé konsekvence.

Lze u nich pozorovat posunutí centra pozornosti z čistě ekonomických otázek na otázky a problémy jiné - "lidské". "Zlo" kapitalismu netkví podle nich výhradně jen v tom, že kapitalismus člověka zblí-
dačuje, ale také v tom, že vede k jeho odcizení; brání člověku být sám sebou, odcizuje jej jeho vlastnímu smyslu bytí.

..I V SOCIALISMU.

Odtud pak vyvozují neomarxisté - a to je v marxismu novinka - že k odcizení může docházet nejenom v kapitalismu ale i v socialistické společnosti. Jestliže je totiž socialistických principů užito ne-správně, vytváří se tyranská byrokracie - a ta je z hlediska odcizení právě tak špatná jako kapitalismus.

Nemůže ujít pozornosti, že neomarxistům se přijetím teorie odcizení výrazně přesunuje důraz ze společenského na individuálně lidské. Samozřejmě může člověk uniknout odcizení jen v sociální rovině - ale nicméně to, co tyto myslitele zejména zajímá, je osud skutečného dnešního člověka a nikoliv osud lidstva v budoucnosti. Tím se dostávají opět do ostrého rozporu s marxismem-leninismem, který jak známo, neustále hovoří o člověku, ale zajímá jej vlastně jen dosud neexistující, budoucí lidská společnost.

NADŘÁZENOST SOCIALISMU.

Vzhledm k oněm svým dvěma zvláštnostem, o nichž jsme se zmínili - příklon k antropocentrismu a zdůrazňování problematiky odcizení - jsou neomarxisté často přirovnáváni k některým západoevropským filosofickým směrům, zejména k existencialistům. Určité příbuznosti tu zajisté jsou - ale je třeba se vyvarovat ukvapených závěrů. Neomarxismus zůstává totiž hluboce socialistický - a to nejen jako politický postoj, ale i jako filosofie.

Neomarxističtí myslitelé se totiž ani v nejmenším nevzdávají základních marxistických pojmů a pouček o nadřazenosti společnosti nad individuem a o třídní povaze společnosti. Uveďme příklad: Říká-jí-li neomarxisté, že předmětný svět, věci, vznikají teprve v konfliktu člověka s přírodou, nemají na mysli člověka jako jedince, ale jako společenskou třídu. O nějakém individualismu nebo subjektivismu nelze u nich vůbec mluvit. Máme tu co činit výhradně se socialistickým způsobem myšlení.

Tento poznatek je třeba zdůraznit, poněvadž neomarxisté se, jak známo vyznamenávají obzvláště rozhodnou obranou práv jednotlivce vůči nadvládě strany. Všude kde to bylo možno, se zasažovali o více svo-body, požadují toleranci k jiným názorům, i k těm, které sami odmítají - např. k názorům náboženským. To vše jim však ku podivu není na pře-kážku, aby nadále mysleli socialisticky a operovali pojmy třídního boje.

POLITICKÉ POZADÍ.

Výklad politicko-historického původu a funkce filosofického myšlení je úloha notoricky obtížná. Vše, čeho jsme na tomto poli schopni, jsou jen jisté domněnky. Pokud jde o východoevropský neo-marxismus, nacházíme jisté společné okolnosti, které mohou vést k následujícímu vysvětlení: Tam kde se setkáváme s onou formou neo-marxismu, o níž jsme hovořili, jde v podstatě o národy západoevropské v kulturním slova smyslu. Žijí sice na východ od Německa a do evropských dějin vstoupily poměrně pozdě/kolem 9. století/-ale od té doby prošly prakticky všemi fázemi západoevropských dějin. Stačí navštívit taková města jako je Budapešť, Praha nebo Krakov, aby bylo v té věci jasno. Ještě jasněji se věci jeví, když má člověk trochu znalosti o duchovním a kulturním vývoji těchto národů. A tyto země se náhle v několika posledních desetiletích ocitly v oblasti ruského myšlení. Většina z nich jsou prostě okupované země, jak to dosvědčily události v Maďarsku anebo v Československu. Také Jugoslávie žila po dlouhou dobu ve vleku ruské filosofie, byť nebyla přímo obsazena ruským vojskem. Všem těmto národům byl marxismus-leninismus vnucen. Všechno nasvědčuje tomu, že je to způsob myšlení, který je těmto národům naprosto cizí. Je proto pochopitelné, že když bylo jen trochu možné vytvořit na filosofické úrovni něco jiného, něco odlišného, vznikla myšlenka vytvořit filosofii pokud možno co nejbližší západoevropskému myšlení, filosofii, která by co nejvíc odpovídala duchovně-historickým předpokladům oněch zmíněných národů. Z různých důvodů byla jen jediná možnost jak toho dosáhnout: totiž v rámci marxismu. To je zřejmě pravá geneze neomarxismu.

Tím se vysvětluje také podstatný rozdíl, který existuje mezi tímto směrem a jemu podobnými směry v nekomunistických zemích: rozdíl v politickém působení. V obou případech jde o protest. Jenomže protest amerických, německých a francouzských neomarxistů je namířen proti jejich vlastní společnosti, kdežto protest myslitelů, o nichž jsme zde hovořili, je výrazem revolty jejich národů proti cizí moci, která je utlačuje.

Literatura:

- /1/A. von Weiss: Neomarxismus. Freiburg/München 1970.
- /2/B. Guggenberger: Die Neubestimmung des subjektiven Faktors im Neomarxismus. Eine Analyse des voluntaristischen Geschichtsverständnisses der Neuen Linken. Freiburg/München 1973
- /3/Eine Allgemeine Darstellung des so verstandenen Neomarxismus ist dem Verfasser unbekant. Als wichtigste Quellen dürften die Zeitschrift "Praxis"/internationale Ausgabe, 1965ff/ dienen; dazu die Schriften von L. Kolakowski/Der Mensch ohne Alternative, München 1960/ und G. Petrovič/Wieder den autoritären Marxismus, Frankfurt a.M. 1969/. Ein Verzeichnis der in westeuropäischen Sprachen übersetzten Schriften der Praxis-Gruppe findet man in der serbokroatischen Ausgabe der Zeitschrift 1971, S. 974 ff.
- /4/N. Lobkovicz: Theory and Praxis. A. History of the Concept from Aristotle to Marx. Notre Dame, London 1967/.

X X X X X X X

oo Výzkum veřejného mínění v BRD (ANSBACH) ukázal v roce 1974 značný odklon od sympatií k socialismu. Zatím co v roce 1961 bylo 51% dotázaných pro něj, odpovědělo jich v roce 1974 64% proti. Více svobody si od socialismu slibovalo jen 47% proti 62% v roce 1961 a asi stejně - t.j. ze 69% na 47% poklesla důvěra v to, že by cesta socialismu mohla vést k blahobytu pro celý národ (Wohlstand für alle). 46% dotázaných proti 18% v roce 1961 se obává, že přes socialismus vede cesta ke komunismu.

SOKAGAKKAI-JAPONSKÁ "TŘETÍ CESTA"?

Kdo dnes přijede do Japonska a zajímá se o politické otázky, ten slyší často slovo Sokagakkai. Je to název velkého a úspěšného náboženského hnutí, i politického, které dle přesvědčení svých stoupenců může být vzorem pro vývoj lidské společnosti nejen v Japonsku, ale na celém světě. Trvají na tom, že nabízejí světu novou "třetí kulturu", jakousi svoji Třetí cestu, která je schopna nahradit dosavadní dva světu nevyhovující systémy, kapitalismus a komunismus. VZNIK HNUTÍ.

"Nichiren Shoshu Sokagakkai" je celý název "společnosti pro pravé učení" buddhistického mnicha a japonského nacionalistického horlivce jménem Nichiren. Tento mravokárce pranyřoval ve 13. století zkaženost a dekadenci tehdejší japonské společnosti, které předpověděl nadpřirozenou pohromu jako trest za nepravou víru. Zároveň měl vidinu o velké budoucnosti Japonska a o znovuzřízení pravého učení Budhy, které dobude celý svět. "Nichiren je maršál světového vojska, japonská říše jeho hlavní stan a japonský lid nebesy seslané vojsko" prohlašují jeho stoupenci.

Ke splnění tohoto ofensivního poslání obrody Japonska a buddhismu založil v roce 1937 jeden japonský učitel sektu Sokagakkai. Pro hlásání "falešných myšlenek" však byl uvržen do vězení, kde zemřel. Za mříže pro stejný delikt se dostal i jeho následovník, který však byl ke konci Druhé světové vojny z vězení propuštěn. Od jeho smrti je v čele sekty a hnutí Daisaku Ikeda.

Tato sekta "tvůrců nových hodnot", jak se její členové nazývají, se v uplynulých dvaceti letech velmi rozmohla a nebyla formy lidového značně radikálního náboženského i politického hnutí. V roce 1951 čítala jen 6000 členů, dnes je to již přes 20 milionů a ke konci sedmdesátých let má mít 30 milionů členů.

CÍLE A OBSAH HNUTÍ.

Cílem sekty je hlásat nové náboženství, které má naučit jednotlivce formovat svůj charakter tak, aby se cítil být stále šťastem, ukázat světu, že převezme-li toto náboženství, dosáhne věčného klidu a míru. Toto nové náboženství je Nichirenův buddhismus, vyznačující se jednotou učení, činu, kázně a obětavosti. Toto spasitelské učení je zvláštní odruda buddhismu s příslivečně japonskými rysy, zdůrazňující lásku a povinnost k práci. "Stoupenci Sokagakkai pracují více než ostatní lidé .. Měli-li bychom se vyhnout bezdůvodně práci nebo lenošit při učení, pak není naše víra pravá" říkají o sobě. Jsou to slova, která vycházejí každému Japonci přímo ze srdce, neboť tito "Prušáci" Dalekého východu si svůj život bez práce, povinnosti a předpisů nedovedou představit.

Dle učení sekty tvoří jednotlivce a národ, individuum a kolektiv, člověk a stát jeden nedělitelný celek. Věřící získává tím naplnění svých osobních a rodinných přání a jistotu, že je prospěšný svému národu a zemi. Víra v jednotu člověka a národa a tím i protiindividualistické a protiliberalistické tendence, jsou jedním ze zdrojů úspěchu tohoto hnutí, které po prohrané válce povstalo z popela jako fénix a stalo se největší a nejdisciplinovanější organizací Japonska.

S hlásáním náboženské blaženosti spojuje sekta i visionářské představy o politické obrodě světa. Slibuje světu "věčný mír a klid" převezme-li "buddhistickou demokracii" Nichirenova buddhismu, spřízněného s buddhismy v ostatních nekomunistických zemích Dalekého Východu. Stoupenci Sokagakkai říkají: "Ve světě dnes existují dva druhy demokracie: jeden staví svobodu řed rovnost, druhý naopak. Ten první se nazývá "západní demokracie", ten druhý "lidová demokracie". Tyto

dvě ideologie dělí dnes svět do dvou antagonistických táborů, vedených USA a SSSR. Stoupenci Sokagakkai jsou přesvědčeni, že jejich buddhismus může nedostatky obou těchto nevyhovujících systémů nahradit. Trvají na tom, že ve své ryze japonské víře našli syntézu mezi kapitalismem a komunismem, jakousi Třetí cestu, kterou by se světová společnost měla ubírat. V takřka doslovné shodě s duchovním otcem hnutí Sokagakkai, mnichem Nichiren, prohlásil prezident Ikeda: "Sokagakkai je slunce Japonska a naděje světa".

V této neochvějné víře stoupenců Sokagakkai se jeví nejen čistá touha dostat oba světové bloky ze slepé uličky, ale i přesvědčení, že Japonsko je předurčeno ke splnění pozemské mise vytvořit "třetí kulturu".

ORGANISACE A ČINNOST HNUTÍ.

Zcela japonské rysy vykazuje i vůdcovský princip vedení hnutí. Dnešních 20 milionů členů je organizováno vojenským způsobem do divizí, pluků, praporů až družstev. Autorita důstojníků prý je nedotknutelná, mají vždy pravdu a podřízení je musí ve všem poslouchat. V polovině 50 let se stoupenci hnutí rozhodli vstoupit do politiky a založili vlastní politickou stranu Komeito, "stranu pro čistou vládu". Tato politická ruka sekty Sokagakkai získala ve volbách v roce 1965 20 poslaneckých míst v Dolní sněmovně, dnes má již 25 poslanců i v Horní sněmovně; ve své hospodářské a sociální politice projevuje protikapitalistické avšak nemarxistické tendence, v zahraniční politice tenduje k neutralizaci Japonska. Činnost této strany vyvolává dosti značný nepokoj jak mezi šintoistickými stranami, tak i mezi socialistickými odbory. Je proti šintoistické víře a proti náboženskému zbožňování císaře a vlasti a tak otrásá ideovými zásadami japonského státu. O šintoismu prohlašuje, že je "hlavně odpovědný za naši porážku ve Druhé světové válce a největší válečný zločinec" a "největší překážkou v modernisaci země"!.

Nervozitu u socialistických odborů vyvolává pak strana Komeito svými snahami vybudovat nový druh organizace pracujících v duchu učení Nichirena. Dle slov vůdce Ikedy proniklo poprvé v dějinách Japonska náboženství do politiky. Nichirenův buddhismus, stejně jako křesťanství, není světskému dění odvrácené náboženství, nýbrž se chce aktivně podílet na spoluvytváření politického osudu společnosti. Politikové strany Komeito tak činí vnášením morální nedůvěry k poválečným stranám Japonska a propagováním morálních hodnot jako jsou slušnost, čestnost, upřímnost a čistota v politice. Pro tyto "tvůrce nových hodnot" je stávající parlamentně-demokratický systém špatný a prohnílý. Člověk z ulice prý zná poslance pouze jako korupční intrikány a bezzásadové žongléry ve stranické a frakční politice.

Politika však tvoří jen část působnosti sekty Sokagakkai. Každý rok pořádá masové kulturní slavnosti, jakousi směsici folkloru, sentimentality a vitality. Sportovní vystoupení se vyznačují polo-vojenským drilem, přehlídkou svalů, zdraví, energie a vytrvalosti. Sport je v sektě méně chápán jako hra, spíše jako branná záležitost, při které se pěstuje disciplína, síla, vůle a vytrvalost. Souvisí to s tím, že Japonci jsou menších postav a musí proto dvojnásobným tréninkem vyrovnat svoje biologické znevýhodnění. Vůči svému tělu neznají žádný humor, pouze povinnost. Tuto povinnost sekta podporuje a propaguje heslo "Ve zdravém těle zdravý duch", které vyzvedla téměř na úroveň světového názoru.

Přísná disciplína je obzvláště šokující v náboženských věcech. Již při získávání nových věřících postupují tito sektáři nemilosrdně a takřka bezohledně. Misionáři při úsilí převést jinověřící na svoji víru haní jejich náboženství a jiné církve pseudovědeckými alogickými argumenty, matením, sliby a výhrůžkami. Konvertovaný věřící pak musí před vstupem do sekty spálit všechny knihy a symboly jiných náboženství a církví a obdržít Mandalu, knihu mnicha Nichirena, která zaujme místo na domácím oltáři a před kterou nový člen sekty musí denně ráno a večer vykonávat předepsané modlitby.

ZDROJE ÚSPĚCHU A BUDOUCNOST HNUTÍ.

Při odpovědi na otázku v čem tkví úspěchy nábožensko-politických "tvůrců nových hodnot" je třeba vyjít z duchovní situace v Japonsku. I když byl v této zemi odstraněn analfabetismus a dobré školy jsou i v těch nejzapadlejších vesničkách, vládne mezi vzdělaným a nevzdělaným lidem značný rozdíl, který se v procesu poválečné industrialisace a urbanizace země ještě zvětšil. Po Západu pošilhávající intelektuálové jsou hrdi na to, že se odlišují od obyčejného lidu, zdůrazňují odstup a exkluzivitu. Před tímto druhem intelektuálů sekta varuje. Nazývá je výprodejci japonské kultury a tradic. Vedle takovýchto intelektuálů žije masa obyčejného lidu, který si své kultury a svých tradic váží. Rozdíl mezi západnickými intelektuály a prostým lidem je obzvláště markantní v náboženství. Toto je zcela doma mezi obyčejným lidem, mezi zemědělci a rybáři, řemeslníky a maloobchodníky, dělníky a nižšími úředníky. Tito jednodušší, pracovití, nikterak zámožní či obzvláště vzdělaní lidé tvoří největší počet členů sekty Sokagakkai. Náboženský relativismus a rozdělení národa na nevzdělané a vzdělané dávají této sektě velké možnosti. Vedle této zásadní skutečnosti je nutno úspěchy sekty přičíst i jejím metodám získávání nových členů, jistému vzrušení z přísné disciplíny, jakož i tomu sekta skýtá obyčejnému lidu útočiště pro jeho sociální nespokojenosti a jistotu duchovní solidarity. Jakékoliv sociální nepokoje jsou takto tímto hnutím kanalizovány a tím je brána živná půda importovaným marxisticko-socialistickým ideám. Lze očekávat, že se i politická ruka sekty Sokagakkai, strana Komeito, bude i nadále prosazovat a vykazovat další úspěchy. Oproti konzervativním stranám, které nechtějí žádné experimenty, jakož i oproti socialistům, kteří jsou zarytí do diskusí o marxismu, vykazuje tato strana značné ideologické přednosti. Zdá se, že je předčí i organizace, neboť není ještě nakažena starým japonským dědičným zlem tvoření klik a klanů a stará se rozhodně a cílevědomě o mládež. Ze zkušenosti prý však, lze očekávat, že se v budoucnosti bude čím dále tím více přiklánět k extrémnímu nacionalismu.

J.Z.

x x x x x x x x

oo OD GAAP K WAP. Multinacionální a nadnacionální společnosti dělají všem národohospodářům velké starosti. Zejména neprůhledností předíva svých financí. Chybí především jednotná soustava účtů, která by nahradila dosavadní rozmanitost národních účetnictví a umožnila podle potřeby i řádnou a zodpovědnou kontrolu jak se strany bank, poskytujících úvěr, tak se strany státních orgánů a nakonec i vlastního managementu. Skupina organizací sdružujících účetnické firmy z devíti států (Austrálie, Kanada, Francie, Německo, Japonsko, Mexiko, Holandsko, Anglie a USA) t.zv. IASC (International Accounting Standards Committee) vypracovala návrh takové jednotné světové účetní soustavy. - WAP t.j. World accounting principles - vycházející ze soustavy účetních zásad GAAP (Generally accepted accounting principles) užívané doposud na území USA.